

дальну землю України воєнний смерч прокотився двічі — із заходу на схід і у зворотному напрямку. Тому й жертв ми понесли чи не найбільше.

Не забудьмо про те, що з перших днів війни найбільша танкова битва розгорнулася саме на території нашої області — між Дубно і Бродами, в якій взяло участь до 2000 танків.

Не забудьмо про те, що за роки окупації на території нашої області фашисти розстріляли і замордували 232874 мирних громадян і військовополонених, на каторжні роботи до Німеччини вивезли 22530 молодих людей.

Можна наводити ще цифри і факти. Але чи будуть вони точні? Мабуть, ні. Бо лише з 1989 по квітень 1994 року в результаті пошукової роботи в області встановлено імена 1817 раніше невідомих загиблих воїнів, виявлено 12 неврахованих поховань, прове-

у серпні сорок четвертого...

Аналізуючи Книгу, приходиш до висновку — шлях наших солдатів, мобілізованих у 1944-му, проліг одним маршрутом — Білорусь, Литва, Латвія, Естонія, Польща, Східна Прусія, Німеччина. На цих землях вони знаходили собі останній спочинок. І коли раніше рідні мали змогу відвідати могилу свого батька, діда чи брата, нині це вдається все рідше і рідше. Причини всім нам добре відомі: люди розділені кордонами. Та й ставлення до колишніх радянських воїнів, які чесно виконували свій солдатський обов'язок, не всюди однакові, а в деяких місцях їх називають окупантами. Невже вони заслужили цього, визволяючи від фашизму Європу? Невже ми забули, що нам несли тевтонці сорокових? Що, вони хотіли збудувати для нас рай? Ні, поневолити, зро-

чат... Це всього-навсього сьогоднішня статистика. А тодішньому поколінню потрібно було все пережити, на собі спробувати лихоліття. Воно однаково випало на долю і Павла Єфросимовича Наумця з Гощі, який пропав безвісти у червні 1944 року, і поляка Сигизмунда Кузицького, який загинув у серпні 1944-го, і єврея Йосипа Кузнеця, який пропав безвісти у червні 1941-го, і росіянина Петра Чернякова (пропав безвісти у серпні 1944-го) та багатьох інших, які прожили вали у нашому районі.

А хіба просто було пережити, коли в сім'ї приходила не одна похоронка? Гощанці Іван Федорович Білоус загинув у серпні 1944-го, а Карпо Федорович Білоус — в лютому 1945-го. Іван Арсентійович Левша з Бабина поліг у червні 1944-го в Білорусі, через місяць в тому ж Полоцькому районі загинув його брат Антон. Максим і Петро Гаврилюки з Ючина пропали безвісти в квітні 1945-го. В січні сорок п'ятого загинув у Польщі Іван Ганжай з Матіївки, а в травні того ж переможного року — Григорій. Безвісти пропали Сильвестр та Прокіп Майструки з Пустомит...

Цей перелік можна продовжувати і продовжувати. З кожною нашою родиною війна обійшлася надто жорстоко. І довго ще ятримуть ті фронтові незагойні рани, той біль сьогоднішніх фронтовиків, яких вибиває вже не снарядами підступна смерть, а інколи й тяжке, злиденне життя. Звісно, вони воювали не за таке майбутнє...

...Книга Пам'яті. Нашої з вами Пам'яті. У ній біль втрат дорогих людей, а, може, ще й не всіх занесених у той вічний список. Схилимо перед ними голови, як і віддаймо шану тим, хто ввечері, перед Водохрещами, визволяв наш район від фашистів. Всі вони з честю виконали свій солдатський обов'язок.

Євген ЛАНОВЕЦЬ.

КНИГА НАШОЇ ПАМ'ЯТІ

Двояке відчуття виникає, коли береш у руки Книгу Пам'яті Рівненської області. З одного боку — гірота втрат, з іншого — гордість за те, що все-таки за півстоліття після найстрашнішої в світі війни ми по-іменно вшанували пам'ять тих, хто склав свої голови у горнілі битви з фашизмом. Сьогодні історію трактують по-різному, по-різному підходять до історичної правди. І, на мою думку, ще не скоро ми матимемо достовірну інформацію про той складний і непростий період. Але факт залишається фактом: була Друга світова війна, гинули в боях солдати, помирили від ран у госпіталях, перетворювалися у попіл у концентраційних таборах, пропадали безвісти. Стиралися з лиця землі цілі села, яких уже ніколи не відновити, а разом з ними і їх мешканці. 1418 днів і ночей через вогонь війни йшли солдати до миру. Через багатостраж-

дено 5 перепоховань загиблих. Це ще не все...

Гортаю Книгу Пам'яті. Перший том її має 694 сторінки. Тут лише імена воїнів з м.Рівне, Березнівського, Володимирецького, Гощанського, Дубенського і Дубровицького районів. Дійсно — це некрополь жертв, покладених на алтар війни. 109 сторінок Книги відведено Гощанському району. Імена, імена, імена... Дати народження, національність, коли мобілізований, військове звання, де і коли загинув. Ось і вся візитна картка колишнього воїна, вся пам'ять про нього. Різніми вони були, наші з вами земляки: ще зовсім молоді і вже в літах. Скажімо, Микола Степанович Гуда з Гощі, 1926 року народження. Впав смертю хоробрих на польській землі у січні 1945 року. Похований у селі Липувка. Демид Іванович Талащук з Бабина, 1896 р.н., пропав безвісти

бити усіх підневільними рабами в тисячолітньому рейху. Хоча і сталінська система не була кращою, але одну біду здолати випало саме їм, воїнам того грізного часу, їм, кого захопили своїм чорним крилом дві системи. Вони йшли на фронт з вірою у перемогу над фашизмом, з вірою у те, що повернуться до рідних домів. Не судилося... Додому приходили похоронки. В одних вказувалося місце захоронення солдата, а в більшості «...пропав безвісти». І чекали матері своїх синів до останніх днів життя.

Близько 5 тисяч жителів району пішло на фронт. Кожен третій з них не повернувся. А ще ж врахуємо, що на території району окупанти розстріляли 7240 чоловік (серед них багато військовополонених), вивезли до Німеччини на каторжні роботи 580 юнаків і дів-